

Evigt ejes kun det tabte

af Ole Juul

Nedenstående er dels erindringer om Sjørring i 50'erne, om kirken og skolen, originalerne og livet i landsbyen, dels refleksion over, hvad det betyder at have sit »barndomsbondeland« intakt i erindringen, skønt ændret i virkeligheden og ikke mindst en kærlig tanke til dem, der fortsat er der og holder fortællingen i live.

Det er altid med et vist vemod i sindet, jeg krydser ind over Mors, passerer Vilsundbroen og kører videre nordpå. Jeg ved, at så meget er ændret, siden jeg i 1966 rejste hjemmefra og forlod Thy, og skønt jeg havde en ubrudt barndom dér, så er jeg helt på det rene med, at når jeg genser landet, så er det som gæst. Jeg har det som den journalist, der i en artikelserie om dansk landbrug til månedsskriftet »Press« beskriver, hvordan han efter adskillige år i København er vendt hjem til sin fødeegn i Øster Hjerm for at gense »det tabte land«. »Her kommer jeg kørende ind i mit barndoms bondeland, og så ligner det slet ikke sig selv«. Nej, intet ligner sig selv, i alt fald ikke i det ydre. Hvor øjet i min barndom kunne skue langt, brydes synet i dag af et utal af vindmøller. De skæmmer landskabet vil mange sige, men hvis ikke man i Thy fortsat skulle udnytte vindkraften fra vest, ved jeg ikke hvor. Sådant er det, også her opsøger man muligheden for økonomisk gevinst. Og så lykkes det alligevel en sommerdag ved Nors sø at genkalde det uberørte landskab, som mange mener kun findes i guldaldermalernes værker. Måske ligger det der kun fortsat, fordi det endnu er urentabelt at lægge disse spredte hedearealer under plov, og fordi der stadig fordres græsning til kvæget. Men det er der, og det har overlevet stordrift og kortsigtet udnyttelse. Det lod sig også gøre at genkalde det uberørte landskab i sindet. Skønt mange

af barndommens fædre og mødre fra landsbyen i dag er at finde som navne på gravsten på kirkegården i Sjørring, så lever de dog fortsat i fortællingerne. Det er dem, der bærer igennem og gør det muligt at skue henover adskillige års foranderlighed. Fortællingerne om landsbyens originaler, som gav stedet sit strejf af ægte folkløse, om byens bautastene, stærke, stovte personligheder, som i erindrungen endnu står oprejst.

I 1952 rejste mine forældre, Nelly Margrethe og Erik Juul Hansen, til Thy. Min storesøster, Charlotte, og jeg rejste med, og vi havde heller ikke andet valg. Lotte var dengang 5 år og jeg 2½. Vi boede i Tommerup på Fyn, hvor min far var ansat på Tommerup Højskole som landbrugs- og højskolelærer, og min mor havde en stilling som lærerinde på den lille skole i Brylle, ikke langt fra Tommerup. Hen over vinteren 1951-52 besluttede de to at søge nye udfordringer, da især dagliglivet på den dengang indremissionske højskole i Tommerup blev for snævert og indelukket for min far. De var begge rundet af landbruget og fra hjem, hvor kristendommen og en kristen opdragelse var en selvfølgelighed. Min mor kom fra »Aulby Damgaard« ved Middelfart, et hjem som var præget af missionen i Vejlbj, og min far kom fra »Juulsgaard« ved Ronæs fra et hjem, hvor især min farmor havde præget sine fem børn og hjemmet med en pietisk og

Min far, Erik Juul Hansen, som ung kandidat fra Landbohøjskolen. I 1952 blev han ansat som landbrugskandidat i Thisted med bopæl i Sjørring. Billedet er fra omkring 1950.

lettere sværmerisk kristendom. Mine forældre fandt livet på Fyn og især det missionske for snævert, og da min far øjnede muligheden for at gøre brug af den uddannelse som agronom, som han havde taget på Landbohøjskolen under krigen, slog han til, da man i det tidligere Thisted Amt søgte en landbrugskonsulent. Han fik stillingen, og da min mor samtidig søgte og fik stillingen som lærerinde på Sjørring Skole, fik vi bopæl i Sjørring.

Her begyndte min barndom for alvor. Jeg husker intet af tiden i Tommerup og årene før, vi flyttede, så i erindrungen begynder min barndom en sommerdag i Thy i 1952. Om foråret var vi kørt derop i den gamle Opel Olympia

Sjørring Station – i 1960. Stationsforstanderen hed Mikkelsen. Thybanen var porten ud til verden ...

for at se stedet og møde nogle af de mennesker, som senere skulle komme til at betyde meget for mine forældre i deres virke i Thy. Min mormor var med på denne tur. Hun var fynbo og som sådan meget talende, som fynboer jo er, og snakken gik da også livligt på vej op gennem Jylland. Men da vi nåede Oddesundbroen og krydsede Limfjorden forstummede hendes tale. Aldrig havde hun set noget lignende. Et landskab, barskst og furet, med vindblæste træer, der alle vendte kronen mod øst, vokset skæve af den stridende vestenvind, som man kender i Thy. Og dér skulle hendes datter bo, så langt hjemmefra, så langt fra det nyskelige og pyntede Fyn med dets prydhaver og stokroser. Det huede hende ikke, og hun sagde ikke meget på resten af turen. Men beslutningen var truffet, og mødet med de gæve thyboer og landsdelen bekræftede kun mine forældre i, at det var den rette beslutning, de havde truffet. Der blæste nu for alvor nye, friske vinde ind

over dem fra Limfjordens vande. Min mormor vænnede sig efterhånden også til det nordvestjyske, selv om hun nu aldrig helt forstod, hvorfor det var nødvendigt at rejse så langt væk fra Fyn. Hun var blevet enke i sommeren 1949 og indrettede sig i sin alderdom så viseligt, at hun fik en stue hos hver af sine fem døtre. Det betød, at hun, skønt gammel, aldrig oplevede at komme på hvile- eller alderdomshjem, som man kendte dem dengang. Nej, hun boede et par måneder af gangen hos en af sine døtre, hvilket betød, at vi børn – min lillesøster, Helga, kom til i 1954, og kan den dag krone sig med titlen »ægte thybo« (vi andre var jo kun tilflyttere) – havde glæden af hendes besøg og nærvær i lange perioder af vores barndom. Udover de fynske retter og den særlige mad havde hun fortællingerne med. Fortællingerne om de gamle i familien og slægten, og dem fik vi børn, når hun var der en sommer over, som solide pejlemærker i vores videre færd.

Familien. Det er ikke kun til ære for fotografen, at jeg poserer sådan sammen med mine forældre og mine to søstre, Lotte, f. 1947 og Helga, f. 1954. Jeg var glad for min mor, som desværre måtte forlade sin gerning som lærerinde i midten af 60'erne i en alt for tidlig alder som følge af Parkinsonssyge.

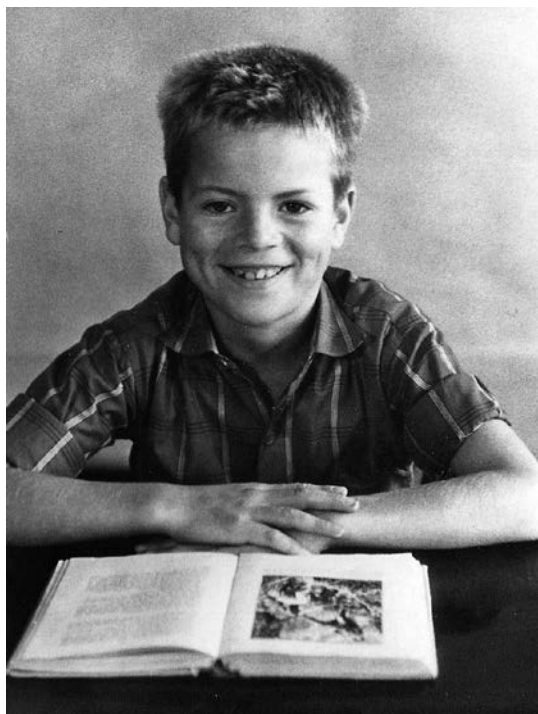

Sjørring Skole fra 1930. Der var ikke sket de store ændringer af bygningen, da vi blev naboer i 1952. I skolen boede lærer Vestergård med familie i østenden, og i vestenden var der et klasseværelse og en lille gymnastik«sal». Da centralskolen blev bygget i begyndelsen af 60'erne, blev den gamle skole hjem for lærer Møller, som var vores nabo, indtil vi flyttede længere hen ad Jacobsvej.

De første mange år boede vi i den ene af de to store huse, der dengang udgjorde Sjørring Skole. I den ene ende var der klasseværelse og i den anden ende privat bolig. På samme måde var det i huset overfor, hvor lærer Vestergård boede. Også her var huset delt op i klasseværelse og privat bolig og loftet indrettet med værelser til den store børneflokk. Til forskel fra det hus, vi boede i, var der i huset overfor en lille gymnastiksal tilknyttet det ene undervisningslokale.

Som nærmeste naboer og lærer Vestergård som min mors eneste kollega og overordnede fik vi naturligt meget med familien Vestergård at gøre. Jeg havde min daglige gang i fru Vestergårds hyggelige køkken, og her lærte jeg thybomålet. Det var et sprog, som var helt forskellig fra det sprog, vi talte hjemme, hvor det var det fynske, der dominerede. Så ganske tidligt blev jeg to-sproget, hvilket var

en nødvendighed, hvis jeg senere skulle klare mig i skolen med mine klassekammerater, som alle var »indfødte«. Det lykkedes til fulde, og først da jeg som 16-årig kom på kostskole i Haslev på Sjælland, aflagde jeg det bondske thybomål. Jeg blev ganske enkelt mobbet af lærerne dér og de andre elever på kostskolen på grund af mit særegne sprog, og jeg havde som 16-årig ikke mod- og mandshjerte til at bibeholde det thyske. Men det lå der, i hjertet og bagest på tungen, og jeg kunne til hver en tid hente det frem igen, når jeg igennem min gymnasietid vendte tilbage til Thy i skoleferierne, hvilket også var nødvendigt, hvis jeg ikke af de gamle skolekammerater i Sjørring skulle stemples som »fin på den«. Der var streng justits, og talte man ikke sproget, var man ikke med i fællesskabet. Og var der noget, jeg ikke ønskede, så var det at blive holdt ude, fordi man nu engang på grund af ens

Jeg har altid elsket at læse. Billedet er et skolefoto taget omkring 1960.

mors fremsynethed og ønske om, at hendes håbefulde søn skulle ud og »mærke verden«, havde forladt sit barndomsbondeland. Den dag i dag kan jeg stadig sproget, skønt mange af gloserne fra dengang er forældet, og jeg og et par af mine gamle skolekammerater fra dengang ynder, når vi mødes et par gange om året, at snakke bondsk.

Skolen

Da jeg som 5-årig begyndte i skolen, fik jeg lærer Vestergård som min ene lærer. Havde jeg som barn en vag fornemmelse af, at lærer Vestergård kunne være skrap – jeg oplevede det i hans hårde opdragelse af hans egne børn – så blev fornemmelsen tydelig og daglig bekræftet, da jeg nu kom til at sidde i hans skolestue.

Lærer Vestergård var altid klædt i jakkesæt med vest og lommeur i vesterlommen. Kun når vi havde gymnastik, lagde han jakken og stod forrest og eksercerede klassen, som dengang bestod af flere årgange, som en anden flok rekrutter. I gymnastiktimerne lærte vi at gå i takt, gå med strakt ryg og højt løftede ben »som kongens hest« eller skyde ryg som »smedens kat«. Der var ikke noget med omklædning før gymnastiktimerne, og der var heller ikke bad bagefter af den simple grund, at skolen ikke besad hverken omklædnings- eller baderum. Det kom først til, da vi fik den nye Sjørring Centralskole i 1963. Nej, op gennem halvtredserne var det »den stråtækte« med alt, hvad det indebar af datidens indlæring og afstraffelse.

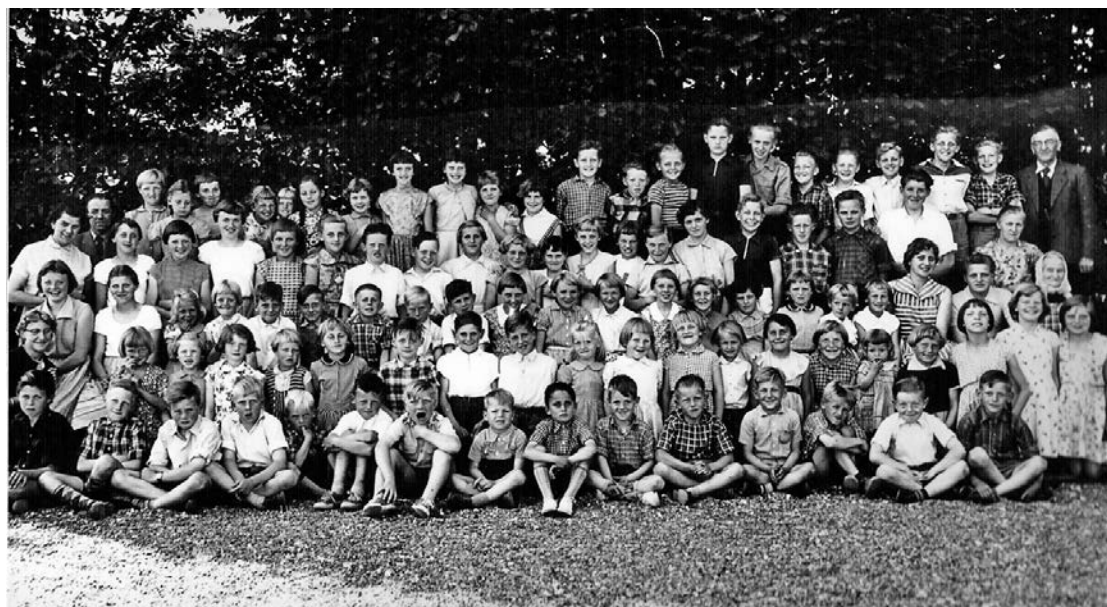
I det første år skrev og regnede vi på små tavler. Vi brugte ikke kridt, men grifler, og jeg har endnu lyden af 20-30 grifler, skrattende hen over de små tavler, i ørerne. Senere fik vi dog rigtige indskrivningshæfter med linier. Vi skrev som regel med blyant, men når det skulle være rigtig fint og indføres i det særlige hefte, brugte vi pen og blæk. Blækhuset var placeret i en lille udhuling foran i pulsten, og det kunne godt klatte noget, når man for hurtigt førte pennen fra blækhuset til papiret. Jeg husker en time, hvor nogle af os synes, at blækket var lidt for tyndt og lyst og lugtede anderledes. Den dag fandt vi ikke årsagen, men dagen efter blev der i krogene hvisket om, at en af de store drenge i et frikvarter var gået tilbage i klasseværelset og havde ladet sit vand i de blækhus, han nu kunne nå.

I timerne i skolestuen hos lærer Vestergård var der jerndisciplin. Hos min mor på den anden side oplevede vi en noget anderledes og for tiden dengang moderne pædagogik. Min mor havde taget sin læreruddannelse i Tønder og indførte som noget af det første formskrift, og så havde hun til forskel fra lærer Vestergård en naturlig forkærlighed for de

børn, hun underviste op opdrog. Den kendte vi ikke ovre på den anden side, og skønt min mor godt vidste, hvad der fandt sted af afstraffelse og gammeldags pædagogik, så blandede hun sig aldrig. Hun var nok noget i klemme, da lærer Vestergård jo var førstelæreren, og kun én gang husker jeg, at hun satte sig op mod sin overordnede. Det var også nødvendigt, for afstraffelsen af en dreng havde været så voldsom og ondartet, at det blev min mor for meget. Det var før revselsesretten endeligt blev forbudt ved lov (1966), og ingen – hverken forældrene og slet ikke børnene – turde for alvor sætte sig om mod den disciplin, som herskede i lærer Vestergårds skolestue.

Selv om jeg nok som fru Juuls søn og nærmeste nabo var nogenlunde fredet, så har jeg også som mange andre fået en våd tavleklud fuld af kridstøv tværet ud ansigtet, når der ikke lige var den ro og orden, som lærer Vestergård krævede, og man uheldigvis befandt sig i »orkanens øje«. Det var bestemt ikke rart,

ikke at det gjorde særlig ondt, men det var i den grad ydmygende. Hvad der gjorde ondt var, når man blev hevet op i hårene ved tindingen, en afstraffelse, som lærer Vestergård yndede. Og særlig ondt gjorde det, når man for alvor havde forsyndet sig mod et af de mange uskrevne bud i skolestuen og blev kaldt op til katederet og fik ordre om at åbne håndfladen. Så vidste man, at i sekundet efter kom den hårde lineal som et piskesmæld ned i hånden, og man kunne mærke smerten i hånden og op gennem underarmen længe efter. Der blev dagligt delt hårde lussinger ud, og én gang har jeg set en dreng blive rykket så kraftigt i øret, at det blødte. Der skulle ikke meget til, så tændte lærer Vestergård i den grad af, og han havde blandt drengene sine yndlingsofre. Jeg oplevede ham i grunden ikke som decideret ond, nærmere som totalt afstumpet i sin form for opdragelsespædagogik og aldeles uden den indsigt i og forståelse for et barn, som prægede timerne hos min mor.

Sjørring Skole 1957. Jeg sidder i midten i første række – til venstre for Viggo, der gaber og til højre for den sorthårede Jens Landbo. Mine forældre står i venstre side – øverst i billedet.

Min mor, Nelly Margrethe Juul Hansen, kaldet »Fru Juul«, som ung lærerinde. Mor tog lærer-eksamen fra seminariet i Tønder i slutningen af 40'erne. Billedet er fra midten af 50'erne.

Men vi lærte bestemt noget hos lærer Vestergård. Vi lærte at sætte regnestykker op, vi lærte sammenbunden skråskrift, som jeg endnu bruger. Og så lærte vi historie. Og her var det, at lærer Vestergård fandt ind i en egen indre ro, når han kunne få lov at fortælle. Hos min mor fik vi fortalt bibelhistorie, som jeg aldrig glemmer, og hos lærer Vestergård var det verdens- og især danmarkshistorie, som endnu den dag står i erindringen som noget af det bedste fra ens skolegang. Lærer Vestergård havde en forkærlighed for den sønderjyske og slesviske historie – han kørte Thy og Mors tynd på sin gamle cykel og solgte »Dyb-bølmærker« – og selv om det i lyset af den senere historiske forskning ikke var lige »efter

bogen«, så blev det fortalt med en sådan kærlighed og entusiasme, at man den dag i dag kan se de store slag for sig og se den gamle konge ride over grænsen fra 1920, som havde man selv været der. I disse stunder oplevede vi den til daglig behårde førstelærer som et lidenskabeligt, medlevende menneske. Men det var så kort og i dag – så mange år efter – har jeg erindringen om et menneske i splid med sig selv og med en fundamental mangel på forståelse af og indlevelse i et barnesind.

Lærer Vestergård regerede som en konge i sit lille kongedømme, og det kom især til udtryk, når han havde fødselsdag. Så satte han sig selv i en slags tronstol, som han havde indrettet i et lille, selvbygget tårn i den store have bag huset, og så skulle vi børn, en efter en, kravle op af stigen og med et »Tillyk lærer Vestergård« give hånd og bukke. Det tog det meste af et par timer, og derefter blev der delt gaver ud i form af runkne skovfogedæbler, som blev kastet ud i skolegården, og som vi børn så kunne slås om.

Kirken

Vi børn gik ikke med vore forældre i kirke i vores barndom, det var først hen mod konfirmationen, at det var et krav. Men vi fik vores kristelige børnelærdom med i opdragelsen, dels derhjemme, hvor borbøn og samtale om kristne dyder var en dagligdags ting, dels om søndagen, hvor vi, når der ikke var gudstjeneste i Sjørring Kirke, gik i »søndagsskole«. Også den stod lærer Vestergård for sammen med min far og andre i sognet, og her fik vi fortalt bibelhistorie fra Det gamle Testamente, som man aldrig senere glemte. Undertiden blev der samlet ind til kristne menigheder i Afrika. Det skete ved, at vi børn fik at vide, at vi skulle tage en- eller tokrone med i kirken, og så skulle vi efter tur gå hen til den lille »negerdreng«, som var anbragt på et lille

Luftfotoet af Sjørring Kirke er taget af Bo Arvin, søn af Carlo Arvin, der var første skoleinspektør på den nye Sjørring Centralskole. Bag kirken mod nordøst ses den nye skole.

bord, og for hver mønt, der faldt ned i kassen foran ham, nikkede han som tak. Det var vel ikke særlig »politisk korrekt«, men hvad vidste man dengang? Vi havde jo aldrig set en neger, fjernsynet var endnu ikke kommet til Thy (det kom først for alvor med olympiaden i Rom i 1960), og vi kendte kun omtalen af negre fra lærer Vestergårds fortællinger, og der skulle gå mange år, før det gik op for en, at de også var en slags mennesker. De store indsamlinger til Ydre Mission fandt sted under den årlige høstgudstjeneste i Sjørring Kirke, hvor man, som skik og brug var dengang, gik »offergang« efter prædikenen. Her opfordrede vores præst, provst Westh, alle til at give, hvad de nu formåede til missionsstationerne i Afrika, og undertiden var det lidt

af en folkevandring, og en sådan høstgudstjeneste kunne trække længe ud, for ingen ville sidde tilbage som uformående. Det blev også et slags optog i selvforherligelse, for de storbønder og store forretningsdrivende, som virkelig havde noget at give af, gjorde det sjældent ubemærket.

Fordi min far var kirkesanger i Sjørring Kirke, var jeg i året op til min konfirmation og også sidenhen ofte med ham til gudstjeneste. Dengang var der absolut ingen, der tog hensyn til, at der kunne være børn til stede. Der lå ikke børnebøger eller tegneredskaber og papir i våbenhuset, og jeg mindes ikke, at der nogensinde blev holdt en børnegudstjeneste. Nej, kom vi i kirken som børn, var det helt og holdent på de voksnes præmisser, og vi

havde bare at sidde stille. Så jeg sad stille. Jeg forstod ikke, hvad provst Westh dengang talte om i prædikenen. Han gjorde sig heller ikke umage for, at jeg skulle forstå det. Jeg hørte vel heller ikke efter. Jeg forstyrrede ikke ham, og jeg lod mig heller ikke forstyrre af ham. Jeg sad i stedet og undrede mig i dette underlige og forunderlige rum, sad og så på krucifikset og lod tankerne flyve. Mange år efter, i min studietid, læste jeg »Orm og Tyr« af Martin A. Hansen, og i indledningen til dette pragtfulde stykke danmarkshistorie genkendte jeg min egen personlige oplevelse ved dette forunderlige rum. I dag tør man ikke udsætte børn for sådanne oplevelser. Nu skal de umiddelbart kunne forstå alt, hvad der sker, men i og med at alt skal være let fatteligt, har man taget forundringen ud af oplevelsen. Den havde jeg i den gamle Sjørring Kirke, og den rammer mig den dag i dag, når jeg besøger min gamle kirke.

Som levende interesserede i det kirkelige liv på egnen var mine forældre i de første mange år af min barndom med til møderne i Indre Mission. Der var ikke andre møder af kirkelig art end dem missionen holdt. Det grundtvigske havde aldrig slået igennem i Sjørring. Det levede til gengæld i bedste velgående i de grundtvigske frimenigheder i Hundborg og Thorsted, men det var, skønt tæt derpå, i den grad adskilt fra det almindelige sogne- og menighedsliv i Sjørring. En gang imellem tog mine forældre os børn med til møder i Hundborg eller Thorsted, og jeg husker dem som helt forskellige og anderledes. Der var en anden sang, og jargonen var anderledes, en mere fri tone, som især min far yndede. Jeg har endnu fornemmelsen af en anden form for tryghed, hvor ingen vogtede på den anden, og hvor der godt kunne falde »et forkert ord« uden der af den grund blev set skævt til en. Det gjorde der til samtale- og bibelmøderne i missionskredsene. Her var der

en anderledes streng justits, hvor alle vogtede på alle, og hvor der ikke var den samme frihed til debat om trosspørgsmål, som jeg tidligt fornemmede, at især min far søgte. Nogle af de yngre i missionen ville nok gerne det mere afslappede, men det blev som oftest kun til anstrengte morsomheder og lidt »missionsbanden«, når det gik højest. Men vi børn morede os nu alligevel, når vi – mens de voksne sad over kaffen og salmebogen – fik lov at boltre os i haverne og fik afløb for energien. Og så var der en egen tryghed ved sammenkomsterne, fordi vi vidste og intuitivt fornemmede, at vi hørte til på den »rigtige side«. Men det var nu ikke noget, vi næste dag i skolegården udbredte os om, for vi ville nødtigt stemples som missionske. Senere i min barndom valgte mine forældre de indsnævrede lokalmøder fra og kom med i møderne i Thisted og på »Vilsund Strand«. Her var der højere til loftet, og da »Kirkeligt Centrum« blev en betydningsfuld faktor i menighedsrådsarbejdet, valgte de mere eller mindre side.

Sjørring Volde

Et af de steder, hvor vi Sjørringbørn samledes til leg, var Sjørring Volde. Om vinteren var voldene oplagte som kælke- og skibakker, og om sommeren var skoven og stjerne bag voldene det perfekte sted for »cowboyer og indianere«. Jeg har haft de bedste barndomsstunder sammen med kammeraterne på og omkring dette prægtige, historiske voldsted, og det var først, når kirkeklokken ringede solen ned, at vi nødtvunget sluttede legen.

Om sommeren var der børnedyrskue på græsplænen foran det gamle afholdshotel, og det kunne også hænde, at der ved den lejlighed kom rigtig gang i den gamle karrusel. Der blev afholdt baller i hotellets store sal, og da det var et afholdshotel, kunne der naturligvis ikke købes øl. Men der blev drukket en del

Vi børn brugte også voldene og det omliggende stisystem vest for voldene som legeplads. Her har vi drenge brugt utallige timer som »cowboys« og »indianere«, og da vi blev lidt ældre og for alvor fik øje på pigerne, blev det til mange ture, bl.a. ad »kærlighedsstien«. Sjørring Volde var i mange år et yndet sted for skoleudflugter fra store dele af Thy og Nordjylland. Middelalderhistorien blev levende.

øl udenfor i haveanlægget, når ungersvendene lige skulle ud og drikke sig mod til. I alt fald var vi nogle stykker, der dagen efter havde en ganske givtig forretning i at samle tomme flasker. Men man skulle stå tidligt op en sådan søndag morgen, hvor der havde været bal om lørdagen, for vi var mange, der samlede flasker.

Den helt store begivenhed var, når der blev afholdt gymnastikstævne på Sjørring Volde. Så blev der lagt plankegulv ud i den udtør-

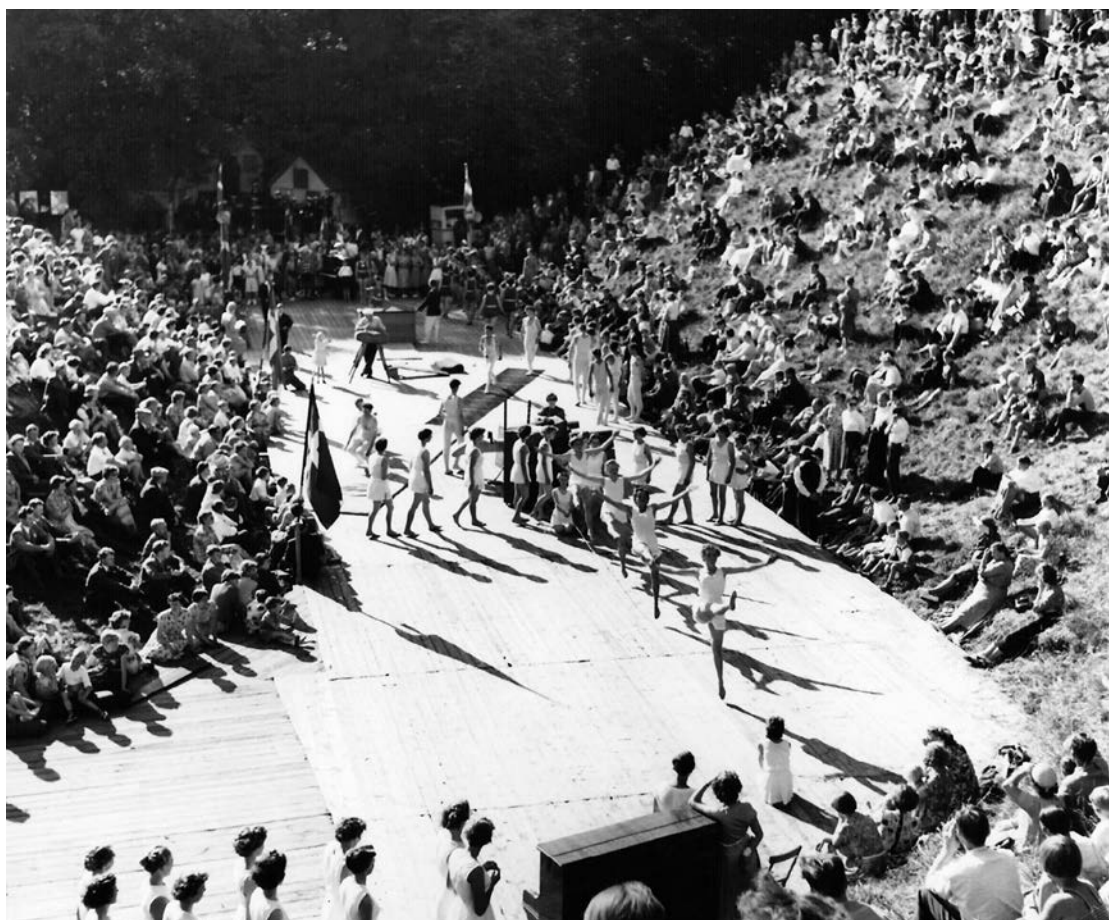
rede voldgrav, og op ad skrænterne sad i hundredvis af børn og voksne og fulgte de mange gymnaster.

Min mor, som aldrig havde lært at danse og som havde savnet det i sin studietid i Tønder, ville, at vi børn skulle gå til dans. Det foregik på Sjørringvold under fru Dyrmann Christensens kyndige vejledning. Svane sad ved det forstemte klaver, og i disse vintereftermiddage fik vi drenge lært grundtrinene og lært at føre. Det har jeg siden da haft megen glæde af.

»Juletræerne« på Sjørringvold var et tilbedelsesstykke for os børn, og der blev holdt et par stykker imellem jul og nytår. Dengang kunne man godt vente. Det foregik i den store sal, hvor det store juletræ blev tændt, og der kom ild i kakkellovnen. Der kunne en sådan eftermiddag blive en ulidelig varme i den gamle sal, så fugten drev af væggene. Jeg ved ikke, om der dengang var noget, der hed

Vorupørvej med brugsforening og afholdshotel. På afholdshotellet ved Sjørring Volde blev der afholdt utallige baller, hvor vi drenge dagen efter tjente en god skilling ved at samle og sælge ølflasker. Der måtte jo ikke udskænkes »stærke drikke« inden døre. Hotellet dannede desuden ramme om de store juletræsfester, og Thisted Amts Rejsebio kom også jævnligt »forbi« med en flimrende Zorro-film. Hotellet blev senere til højskole og efterskole.

Det var altid et tilløbsstykke, når der blev afholdt gymnastikopvisning og -stævne på Sjørring Volde. Der deltog adskillige hold fra store dele af Jylland, og jeg har siden mødt mange, der har haft deres første møde med Sjørring netop i forbindelse med et gymnastikstævne. For os børn var det herlige dage, når gymnasterne kom og satte deres præg på byen.

brandtilsyn, men havde der været det, var disse »juletræer« sikkert blevet forbudt.

Fodbolden

Jeg var med i Sjørring Boldklub helt fra lilleput, og skønt jeg ikke ragede op, blev jeg alligevel fra første træningsdag valgt til at stå i mål. Det gjorde jeg så med større eller mindre succes i en del år og nåede at blive kredsmester

med juniorholdet. Det var stort, men det var bittert, da vi tabte den afgørende kamp om amtsmesterskabet. Jeg var måske skyld i det afgørende mål, i alt fald bliver jeg den dag i dag bebrejdet af en af mine gode venner fra dengang, som spillede med på holdet. Han græd som pisket, og han og jeg glemmer aldrig det nederlag.

At Sjørring Boldklub blev et så godt fællesskab, skyldes ikke mindst de mange frivillige

ledere, der var i og omkring klubben. Det er dem, der holder gang i de små idrætsforeninger landet over, og da jeg blev præst og flyttede på landet i det østjyske, meldte jeg mig som frivillig træner af juniorholdet (mine konfirmander), så jeg kunne betale af på alt det, jeg skyldte de fædre, som op gennem tresserne gav mig og mine jævnaldrene nogle uforglemmelige timer på Sjørring Stadion.

Det var også på banen i Sjørring, at jeg en dag kom i svære vanskeligheder omkring min gudsforestilling. Vi spillede en vigtig kamp, som bølgede frem og tilbage, men hen imod slutningen fik modstanderholdet tilkæmpet sig et straffespark. Jeg ville så inderlig gerne redde dette spark, så vi kunne gå sejrrigt ud af kampen, og mens jeg stod der på midten af målstregen og ventede, bad jeg en stille bøn til Vorherre om, at jeg måtte klare. Men så kom jeg til at se på ham, der lagde bolden til rette for at skyde og tænkte, at hvis han nu også bad en tilsvarende bøn om at få lov at score, hvem skulle den gode Gud i himlen så holde med. Og alt imens dette store teologiske spørgsmål kværnede rundt i hovedet, peb bolden forbi ørerne på mig, og jeg nåede knap at reagere. Måske var det ved den lejlighed, at jeg valgte at studere teologi, for om muligt at finde et svar på dette trosspørgsmål. Jeg ved det ikke, men jeg ved, at vi tabte kampen.

Det var højtid, når seniorholdet spillede hjemmekamp. Så kom folk »af huse«, og skrænterne ved den ene langside mod vest var ofte fyldt af tilskuere. Grønkjær havde gang i det lille ishuse ved trappen op til klubhuset, og hvis man var heldig, kunne man en sådan søndag eftermiddag få lov at passe flaget ved linien. Vi så naturligvis op til førsteholdsspillerne, og kunne man få sneget sig med ind i omklædningsrummet efter kampen, var dagen reddet. Der var en egen mandehørm – da der kun var koldt vand i hanerne, tog man let på badet – og der kunne man så stå i et hjørne

og lytte til de grove mandsstemmer og få sit ordforråd af grove eder og forbandelser udvidet betragteligt.

Fodbold blev set live, ikke mange havde fjernsyn før omkring 1960. Dog husker jeg en særlig kamp, som vi drenge så igennem ruden ind til Kaj Olsens installatørforretning. Han var en af de første, der fik fjernsyn i Sjørring, og en junidag 1959 stod jeg sammen med en større flok i silende regnvejrr og så svenskerne slå landsholdet med hele 6-0 – og så endda i Idrætsparken. Kort tid forinden havde vi spillet 4-4 på Råsunda, så vi troede nok, at danskerne lige skulle i gang. Men det kom de aldrig den dag, og vi gik våde og slukørede hjem.

Originaler

Da mine døtre var små og de fornemmede, at der efter aftensmaden eller senere, inden de skulle puttes, var tid, sagde de ofte: »Far, fortæl om din barndom i Sjørring«. Og så dukkede de jo frem, alle originalerne, som man har kendt, og de blev til levende fortællinger, som mine piger endnu den dag i dag så længe efter kan huske.

Skråt overfor Sjørring Skole, lidt længere henne ad vejen, boede en murer, som vi kaldte Peter Cement. Udover at lave forefaldende murerarbejde og kalke Sjørring kirke, havde han lidt landbrug, eller rettere et par køer, som, når de ikke var båset i den gamle stald, græssede på noget af kommunens jord tæt på fodboldbanen. Han havde også en medhjælper, som gik under navnet »Peter si kål« (Peters karl). Peter Cement var noget af en særling. Han havde af en eller anden grund en skræk for kirken og for kirkegården, og kom der kun, når han skulle kalke kirken. Det foregik ved hjælp af et hjemmelavet hejseværk med en platform, som han firede op ad kirkens mur. Det var et tilløbsstykke, når Peter

Cement skulle kalke kirketårnet og skulle have hejst sig selv og en medhjælper de mange meter op ad tårnet. I dag ville arbejdstilsynet have nægtet ham adgang til kirken, men dengang var ingen underlagt andre regler end ens egne, og hvordan han hvert år slap helskindet op og ned igen er mig en gåde. Vi forstod ikke altid hans tale, og især ikke de former for bønner og påkaldelse af højere magter, som han benyttede sig af, når han skulle op i højderne. Det var som tungetale, men det hjalp åbenbart.

Som sagt trak »Peter si kål« hver morgen i sommerhalvåret Peters magre køer på græs på jordstykket ved fodboldbanen, som samtidig var træningsbane for os drenge, når vi ikke kunne bruge den rigtige fodboldbane. Det betød, at vi om aftenen, når køerne var trukket hjem i stald igen, kunne lave glidende tacklinger i store, stinkende kolorte. Det var nu ikke altid sjovt at ende nederst i en sådan tackling, og vore mødre var ikke særlig begejstrede, når vi kom hjem. Vi nøjedes ikke altid med at blive smurt ind i kolort, der var også bulnede skinneben, når tacklingerne faldt for hårdt. En af mine jævnaldrende kom fra et mindre landbrug, hvor moren var enke (faren var blevet dræbt af en defekt elledning), og hvor der ikke var råd til meget andet end den nødvendige beklædning og fodtøj. Han havde derfor ikke fodboldstøvler som vi andre, men spillede i et par tunge skistøvler med jernsnuder. Det gjorde nas, når han sparkede forbi bolden og i stedet ramte ens skinneben.

Gartner Krogh boede i et lille hus bag ved vores have ned mod grusgraven. Jeg husker ikke, at der var børn, men jeg husker hans kone. Når vi kom der en sjælden gang for at købe grøntsager eller sælge lodsedler, blev man mødt af den ramme lugt af hvidløg, som fyldte hele huset, men hvad der var mere skræmmende var mødet med en kvinde, som i den

grad udstrålede en undselighed, som man som barn dengang ikke forstod eller kendte hos andre. Senere erfarede man, at undseligheden bundede i en dyb angst for fremmede. Gartner Krogh havde for vane at låse sin kone inde i huset, når han cyklede til torvedag i Thisted for at sælge sine grøntsager. Der blev mig bekendt aldrig rejst nogen retslig tiltale mod ham, han var en original, som kendte få og som vi helst undgik, når man mødte ham i landsbyen. Når han kom hjem fra sine ture til Thisted, eller hvor han nu kom, holdt han en slags gudstjeneste, hvor den skræmte hustru var med som menighed. Han havde sit helt eget gudsbegreb, så langt fra den forkyndelse, der lød i kirken. Vi børn var bange for ham, og jeg er det vel lidt endnu, når han en sjælden gang opsøger mig i drømme som den dømmende Guds dommer.

Min far var i en del år kirkesanger i Sjørring Kirke og dermed del af et større arbejdsfællesskab, der bl.a. talte graveren, Jens Poulsen. Jens Poulsen var, udover at være ringer og graver ved kirken, daglejer, og tog rundt på gårdene i så- og høsttid og tjente til føden. Han var rund og trind og for at holde sammen på det hele, havde han om maven bundet en ballesnor. Jeg kom meget på kirkegården og i kirken, den pragtfulde romanske kirke har altid fascineret mig, og Jens Poulsen lærte mig, da jeg var en halv snes år, at ringe med kirkeklokkerne. Jeg blev helt ferm til det, og fik derfor lov til en gang imellem at ringe solen ned. Det foregik ikke på et nøjagtigt afstemt tidspunkt, nej, det skete, når solen gik ned i vest. Dengang gik vi ikke med ur eller mobiltelefoner med indbygget ur, så hvis der hjemmefra blev angivet et tidspunkt, hvor man en sommeraften skulle være hjemme, så var det gerne, »når solen bliver ringet ned«. Det hørte alle, og det kunne heldigvis i de lange sommeraftener være temmelig sent. Jeg

Villy Grønkjær, kaldet »Onkel Villy«, drev forretning i Sjørring med tobak, ugeblade m.m. Han var en institution i byen, kendte alle og bød altid indenfor i den hyggelige forretning med et smil.

kan den dag endnu ringe med kirkeklokkerne og har med denne kunnen ofte hjulpet mine egne ringere og gravere, når de skulle et eller andet en hverdageftermiddag. Det holdt, da vi også i mine kirker fik automatisk ringning. En dag, hvor jeg var på kirkegården, var Jens Poulsen ved at grave en grav for en af sognets gamle enker, som skulle stedes til hvile dagen efter. Jeg stod ved foden af graven og så, hvordan han dernede møjsommeligt skovlede jord op. Pludselig standsede han, stod længe med skovlen og så ned, og pludselig knaldede han med al sin kraft skovlen ned i nogle ben, som havde tilhørt manden til enken. Han var død adskillige år tidligere, og Jens var åbenbart kommet for tæt på det, der engang havde været en kiste. Men ikke nok med, at han slog resterne af knoglestumperne godt og grundigt ned i jorden. Slagene blev efterfulgt af eder og forbandelser over den for længst afdøde. Jeg ved ikke, om det var ved den lejlighed, jeg besluttede at blive præst, men jeg ved at jeg tænkte, at der måtte være noget andet og bedre at sige om en afdød.

Onkel Villy vil i mindet altid stå som en af de muntre og lysende originaler i Sjørring. Villy Grønkjær var indehaver af en lille butik, hvor han blandt meget andet solgte tobak og ugeblade. Han havde også eneretten på tips i Sjørring og omegn, hvilket betød ikke så lidt for omsætningen. Derudover var han også en af de få, som måtte sælge nytårsskyts med mere i hele december måned. Da var hans lille, hyggelige forretning noget af et tilløbsstykke, og når julen nærmede sig, ryddede Grønkjær bagbutikken, og sammen med Rigmor lavede han den flotteste juleudstilling. Det var et sandt eldorado for os børn, og her fik jeg i igennem min barndom, for opsparede penge, som jeg som bydreng havde tjent hos købmand Søndergaard ved siden af, købt gaver til mine forældre og søstre. Prangende var de ikke, for 18 kroner om ugen rakte ikke langt, men de var købt hos Grønkjær, og det alene borgede for en vis kvalitet. Grønkjær solgte også hygiejniske artikler til mænd. På et tidspunkt gik salget så godt, at Grønkjær fik installeret en automat på gavlen af huset, hvor

han boede, så mændene fra Sjørring og omegn kunne forsyne sig hele døgnet. En morgen var automaten væk, nærmest flået ned fra muren. Den lokale betjent blev tilkaldt for at skrive rapport om hændelsesforløbet. Han havde naturligvis også nogle spørgsmål at stille den forurettede ejermand, bl.a. om Grønkjær havde en mistanke om, hvem det kunne være, der havde forgrebet sig på hans ejendom og stjålet de eftertragede varer. Og svaret kom prompte: »Jordemoderen fra Hundborg«. Om hun blev afhørt, fortæller historien ikke noget om, men episoden blev i dagene og ugerne efter fortalt af naboer og andet godtfolk, og den lever endnu i fortællingen deroppefra. Min første pipe fik jeg af Grønkjær, da jeg sammen med hans søn Peter i sommeren 1966 havde bestået realeksamen,

og der fulgte også en pakke Dark Twist med. Det hænder, at jeg sender en venlig tanke til Onkel Villy, når jeg tænder en god pipe tobak. Villy Grønkjær blev ikke gammel, men han lever som et godt minde i erindringen.

Bekræftende

Jeg mistede for 44 år siden mit barndomsland. Jeg flyttede fra Thy som 16-årig og kom aldrig mere tilbage som fastboende. Jeg havde fået dette barndomsbondeland givet gennem de tretten år, jeg havde boet der, men jeg ejede det ikke dengang. Det gør jeg først nu i en moden alder, for skønt fysisk på afstand så bærer jeg ikke kun i hukommelsen, men nu også i erindringen dets sprog, dets mennesker, dets duft, dets lyde. At det forholder

Det første hold, der tog realeksamen fra Sjørring Centralskole i 1966. Jeg står til venstre i bageste række. Ved siden af mig står Peter, søn af Villy og Rigmor Grønkjær. Jeg er i jævnlig kontakt med Peter, som i dag bor med sin kone Gunhild i Thisted. Peter er i dag – sammen med en anden Sjørringdreng, Mogens Nielsen, direktør på Sjørring Maskinfabrik – min »livline« til Thy.

sig sådan gik for alvor op for mig, da jeg i en uges tid var på en rejse sammen med to barndomskammerater og deres ægtefæller. Vi tre par var sammen stort set døgnet rundt, hvor vi halvgamle mænd genopfriskede begivenheder og minder i det sprog, som vi talte dengang, bondejysk, som det var og er. I mødet med dem, som jeg fra min tidlige barndom blev knyttet til, og som jeg skylder en bestemt og dybt personlig livsopfyldelse, har jeg fået det alt sammen igen, nu i bestandig form. Det er hændt før ved tidligere lejligheder, i kortere møder, men især en sådan uge, så geografisk langt borte fra det alt sammen og dog så tæt på med det sprog og lyde, brændte det sig for alvor ind i bevidstheden. Jeg kan bedst beskrive det med et citat af Henrik Ibsen, at »evigt ejes kun det tabte«. Citatet er ganske vist revet ud af dets sammenhæng, men det giver dog mening. For vel er det tabt, barndomsbondelandet, i den forstand, at det er fortid og aldrig mere vender tilbage i en nutidig og fysisk form, men det ejes i en anden forstand, at man nu bærer det med sig i hjertets erindring, genskabt i et møde med personer og personligheder, som kom til at stå en nær. Sådan tror jeg de fleste har oplevet og erfaret det. Eller sådan kan det opleves og erfares, når man tager imod den mulighed at mødes med mennesker, som engang var med til at forme en som det menneske, man blev. At man erfarer, at man bærer noget med sig i hjertet, som dukker frem det øjeblik, hvor man for alvor engagerer sig i mødet, således at det, der engang måske kun var en flygtig hændelse, nu gennem sproget og fortællingen

bliver en fælles oplevelse og en opfyldelse af noget, der har bestand. At det forholder sig sådan er forunderligt. Ganske vist er vi alle på det ydre plan tygget godt igennem af tidens tand og ser også ud derefter, men tiden eksisterer ikke længere som fortid eller nutid. Hvad der hændte engang for længe siden er på et plan tabt, men hændelser og oplevelser fra en svunden barndom og spirende ungdom står med ét lysende klart, og det ejes alt sammen nu som et overskud, som en slags reserve, der trods tiden holder liv i en åbenhed og forventning til morgendagen, som man ikke selv kan skabe, men som gives en. Jo ældre man bliver, desto vigtigere er det at fastholde nogle af de venskaber, som engang i tiden dannede en. Det er ikke bare hyggeligt at ses og mødes igen, det er måske det mindste af det. Det er bekræftende ud over alle grænser, i alt fald tidens. Eller det bliver, som Tage Skou-Hansen skriver det i romanen »Over stegen«, »at har man én gang erfaret en sådan opfyldelse, er der ingen grund til at fortvivle. Så er tilværelsen i orden«. Den opfyldelse blev skabt i ens spæde barndom, af forældre og søskende og siden gennem dyrebare venskaber, og skønt de i og med tiden mistes, så mistes opfyldelsen aldrig.

Ole Juul

Født 1949, Tommerup, Fyn. Sognepræst og forfatter, bosat i Sjørring fra 1952-1966. Cand. theol. 1978. Sognepræst i Ødum-Hadbjerg pastorat, Århus Stift, fra 1979.